

Aan de gelovigen van het bisdom Haarlem-Amsterdam

Broeders en Zusters,

De afgelopen weken is onze Kerk in opspraak geraakt door een wel heel vervelend incident; het samenvallen van de opheffing van de excommunicatie van de vier bisschoppen van de Broederschap Pius X en de uitlatingen van één van hen, Mgr. Williamson. Het heeft de Joodse Gemeenschap op haar ziel getrapt en de gelovigen wereldwijd zeer geraakt. De zorgen die ook u hieromtrent heeft wil ik met u delen.

Laat ik beginnen met mij ondubbelzinnig te plaatsen achter de uitspraken van de voorzitter van de Nederlandse Bisschoppenconferentie, Mgr. A. van Luyn sdb, die namens alle Bisschoppen in Nederland krachtig zijn afschuw heeft uitgesproken over de uitspraken van bisschop Williamson. Het is inderdaad schokkend en volkomen onhistorisch wat deze man heeft gezegd. Het staat haaks op wat de Kerk sinds het Tweede Vaticaans Concilie heeft ontwikkeld. Het staat ook haaks op de woorden en daden van de Paus zelf.

Sinds de aanvaarding van zijn ambt in 2005 heeft Paus Benedictus reeds meerdere malen Synagogen, onder andere in Keulen en New York, bezocht en daar telkens met diep respect getuigd van de bijzondere relatie met het Joodse volk. Indrukwekkend zijn de toespraken die hij gehouden heeft bij zijn bezoek aan Auschwitz. De huidige Paus was meer dan 20 jaar de naaste medewerker van Paus Johannes Paulus II, die heel veel heeft betekend voor de relatie tussen Joden en Katholieken en samen met hem gewerkt heeft aan het grote 'Mea Culpa' dat in het jaar 2000 is uitgesproken, ook naar het Joodse volk. Maar hoe heeft dit dan kunnen gebeuren? Veroorlooft u mij iets te zeggen over de achtergronden.

Zoals u wellicht uit de pers heeft vernomen maakt bisschop Williamson deel uit van de Broederschap Pius X. Deze groepering is begin jaren 70 verenigd rond bisschop Lefebvre die de besluiten van het Vaticaans Concilie niet wilde erkennen. Zij heeft zich buiten de Rooms Katholieke Kerkgemeenschap geplaatst (excommunicatie) toen deze bisschop in de jaren 80 vier priesters zonder toestemming van de Paus tot bisschop heeft gewijd. Excommunicatie betekent dat deze bisschoppen, priesters en hun gelovigen onder meer uitgesloten zijn van de kerkelijke sacramenten en daarmee van de heilsmogelijkheid die de Kerk biedt. Het is de zwaarste straf die de Kerk kan opleggen.

Het opheffen van de excommunicatie is in sommige media opgevat als rehabilitatie, maar daar is absoluut geen sprake van. Nog steeds zijn de vier bisschoppen en de priesters gesuspendeerd, dat wil zeggen dat zij hun (wijdings-)ambt in de Katholieke Kerk niet mogen uitoefenen. Aan volledige verzoening en rehabilitatie zijn door de Kerk een aantal voorwaarden verbonden die deze beweging nog zal moeten aanvaarden. Onder andere zal men de besluiten van het Tweede Vaticaans Concilie over de liturgie en de oecumene, alsmede die over de godsdienstvrijheid en de interreligieuze dialoog volledig moeten onderschrijven. De Heilige Vader heeft met het opheffen van de excommunicatie alleen voor ogen gehad om weer met deze beweging in gesprek te komen en het schandaal van een verdere scheuring te voorkomen, vanuit zijn zorg voor de eenheid van de Kerk.

De opvattingen van bisschop Williamson over de Shoa waren ten tijde van de opheffing van de excommunicatie bij de Paus zeker niet bekend. Wel zijn er onmiskenbare procedurele fouten gemaakt binnen de burelen van het Vaticaan. Maar bovenal heeft bisschop Williamson zelf met zijn interview, ongeveer tezelfdertijd, de Joodse Gemeenschap diep gekwetst en de Heilige Vader en de kerkleiding in hoge mate gebruuskeerd. Een Franse Bisschop noemde het zelfs een 'geestelijke bomaanslag', waarmee Williamson naar zijn mening, het verzoeningsproces met Rome alsnog wilde torpederen.

Het Vaticaan heeft nu met klem geëist dat hij 'op niet mis te verstane wijze en publiekelijk afstand neemt van zijn opvattingen met betrekking tot de Shoa'. Gebeurt dit niet, dan mogen we verwachten dat het Vaticaan met scherpe sancties zal reageren.

Ondanks alles deel ik de zorgen en de verslagenheid van velen in onze Kerk en daarbuiten, maar geloof u mij, er is geen bisschop binnen de Katholieke Kerk die de opvattingen van Bisschop Williamson deelt. De Paus heeft deze opvattingen nu reeds meerdere malen krachtig veroordeeld en nogmaals, van een rehabilitatie is werkelijk geen sprake. Sterker nog, door het opheffen van de excommunicatie kan de Paus de aanhangers van de Pius X beweging voor het eerst met gezag aanspreken op hun opvattingen en gedrag, zoals nu dus ook gebeurt.

Ik hoop dat ik met het bovenstaande iets van uw zorg heb kunnen wegnemen. Ik voel het als mijn pastorale taak als Bisschop van de stad Amsterdam dit met u te delen. De stad van waaruit zoveel Joodse landgenoten tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn weggevoerd en waar we op 25 februari aanstaande het protest in 1941 tegen de deportaties opnieuw zullen herdenken.

Ik hoop en bid ik dat de uitspraken van één man, die het bisschopsambt in onze kerk niet mag uitoefenen, de goede relatie met de Joodse gemeenschap en de interne verhoudingen binnen onze Kerk niet verder zal schaden. Hiervoor vraag ik uw gebed, en in het bijzonder voor de Paus die slachtoffer dreigt te worden van zijn vaderlijke en oprechte intenties tot verzoening. Graag wens ik u allen Gods bijzondere zegen toe.

Haarlem, 5e zondag door het jaar 2009

+ Jozef M. Punt
Bisschop van Haarlem-Amsterdam